

Обставини справи

Справа стосувалася встановлення цивільної відповідальності заявника та рішення про відшкодування шкоди у зв'язку з його роботою журналіста та головного ведучого телевізійної програми.

У 2011 році проти кількох стейкхолдерів грецького професійного футболу були ініційовані кримінальні справи за звинуваченням у договірних матчах. Серед обвинувачених був пан V. M., голова футбольного клубу та віцепрезидент Грецької Федерації Футболу на той час.

Заявник є журналістом та ведучим прямої телепрограми «Trial at SKAI», що транслюється національним телеканалом «SKAI».

Програма, що транслювалася 22 жовтня 2012 року частково була присвячена реорганізації національних футбольних чемпіонатів. В ході цієї програми заявник надав показання свідка, датовані 2010 роком, які були частиною основного розслідування ймовірного договірного матчу. Заявник цитував заяву, описуючи, як A. M. (голова футбольного клубу) звернувся до італійського арбітра і заявив, що він співпрацював з V. M. та безуспішно намагався підкупити італійського арбітра. Згодом V. M., спробував безуспішно підкупити італійського арбітра через іншого арбітра D., і його команда програла матч.

8 листопада 2012 року на вебсайті телевізійної програми заявник анонсував, що A. K., юрист за фахом і голова іншого футбольного клубу, розкриє скандал із договірними матчами.

У своєму листі від 12 листопада 2012 року до телеканалу, заявника та A. K., V. M. поскаржився на неодноразову дискредитацію в телевізійній програмі через представлення неправдивих фактів і незаконне використання аудіовізуальних матеріалів, й просив утриматися від будь-яких подальших зловмисних, образливих або дифамаційних згадок про нього, а також від представлення незаконних аудіовізуальних матеріалів і перехоплених доказів, заявивши при цьому, що він залишає за собою всі свої законні права.

12 листопада 2012 року A. K. виступав у програмі та, зокрема, заявив: «Я був підданий жахливій і наклепницькій поведінці V. M., яку я повертаю йому в повній мірі, і з сьогоднішнього вечора весь грецький народ та вболівальники дізнаються, хто є сміттям грецького футболу і ... хто повинен сидіти у в'язниці». A. K. також зачитав частини записів перехоплених розмов між A. M. та іншими особами, де вказувалося на нібито спроби V. M. підкупу суддів, містивши нецензурну лексику. Він також стверджував, що V. M. був причетний до насильницького інциденту, організованого прихильниками його футбольного клубу проти A. K.

У якийсь момент по телефону втрутився А. М. і поскаржився на зачитування незаконно перехоплених розмов. Гість програми зауважив, що вони стали слухачами, а не учасниками дебатів. Заявник зазначив, що він не може виправдати погляди А. К. або записи перехоплених розмов. Він також зазначив, що були зачитані «незаконні, перехоплені стенограми розмов». Однак він не перешкоджав А. К. зачитувати або коментувати стенограми. З матеріалів справи видно, що розслідування звинувачень у договірних матчах привернуло увагу засобів масової інформації в той час. Це питання було оприлюднене ще до двох трансляцій, і А. К. раніше публічно ділився інформацією про перехоплені розмови.

19 листопада 2012 року V. М. подав цивільний позов проти заявника, вимагаючи компенсації у розмірі близько 500 000 євро за моральну шкоду, завдану внаслідок порушення права на захист його особистості.

20 травня 2013 року суд першої інстанції Пірей постановив, що публікація під час першої трансляції показань свідків, які були частиною кримінального розслідування, і дозвіл заявника прочитати записи незаконно перехоплених розмов, які супроводжувалися образою та дифамаційними коментарями А. К., який був запрошений на програму 12 листопада 2012 року, завдали шкоди честі та репутації V. М., а також його соціальному та професійному положенню як високопоставленого стейкхолдера грецького футболу. Публікація показань свідків не мала жодного зв'язку та не була необхідною для обговорення подальшої реорганізації чемпіонату, і про це вже було відомо громадськості. Той факт, що заявник вказав про не схвалення поглядів А. К., і що стенограми незаконно перехоплених розмов були зачитані, не звільняло його від відповідальності як головного ведучого передачі, який дозволив А. К. випустити їх в ефір і зробити образливі коментарі. З огляду на вид, розмір та умови заподіяної шкоди, відповідальність заявника за цю шкоду та його намір її завдати, час і місце подій, широкий розголос та її вплив на професійне, соціальне та фінансове становище V. М. у цій ситуації суд визнав розумним присудити останньому 10 000 євро відшкодування моральної шкоди.

6 березня 2014 року Апеляційний суд підтримав рішення суду першої інстанції. Він постановив, що зміст телепрограм був дифамаційним і завдав шкоди честі та репутації V. М., і що спосіб, у який програми були побудовані заявником, вказував на його намір образити V. М. У зв'язку з цим суд наголосив, що поширення показань свідків із матеріалів слідства, зачитаних заявником, заборонено законом і що розмови, зачитані А. К., було незаконно перехоплено. Крім того, поширення зазначеної інформації не було необхідним для інформування громадськості, оскільки вона вже була їй відома. Суд також відхилив доводи заявника про те, що він не може нести відповідальність за оскаржуваний зміст своїх програм.

31 серпня 2015 року Касаційний Суд так само відхилив касаційну скаргу заявника; суд погодився з тим, що програми, які транслювалися, становили образу для V. M., і визнав, що винесені рішення відповідали статті 10 Конвенції та статті 14 Конституції про свободу вираження поглядів і преси. Касаційний Суд відхилив твердження заявника про те, що трансляція матеріалів була мотивована суспільними інтересами та охоплювалася журналістською свободою, відзначивши незаконність поширення показань свідків із матеріалів слідства та трансляцію незаконно перехоплених розмов, що їх вміст уже був відомий громадськості, і що жодного обговорення під час телевізійних програм, про які йдеться, не відбувалося. Натомість він встановив, що дизайн і зміст обох програм, зокрема програми від 12 листопада 2012 року, були спрямовані на образ V. M. і зазіхання на його репутацію. Суд виснував, що втручання у журналістську свободу заявника було пропорційним обставинам.

У 2021 році V. M. було виправдано у провадженні стосовно договірних матчів та участі в злочинній організації.

До ЄСПЛ заявник скаржився на те, що рішення національних судів про присудження компенсації V. M. становило порушення його права на свободу вираження поглядів, гарантовану статтею 10 Конвенції.

Оцінка Суду

Відповідні загальні принципи в усталеній практиці ЄСПЛ були узагальнені у справі *Bédat v. Switzerland* ([GC], № [56925/08](#), § 48–54, 29 березня 2016 року, з подальшими посиланнями). ЄСПЛ повторив, зокрема, що преса відіграє важливу роль у демократичному суспільстві і має обов'язок поширювати інформацію та ідеї з питань, що становлять суспільний інтерес. Однак захист, що надається журналістам статтею 10 Конвенції, залежить від того, чи діють вони добросовісно з метою надання точної та достовірної інформації відповідно до принципів відповідальної журналістики. Крім того, концепція відповідальної журналістики охоплює законність поведінки журналіста, і той факт, що журналіст порушив закон, є важливим, але не вирішальним фактором при визначенні того, чи діяв він або вона відповідально (там само, § 49–50). Висвітлюючи кримінальні провадження, журналісти повинні враховувати право кожного на справедливий судовий розгляд, гарантоване пунктом 1 статті 6 Конвенції, що включає право на неупереджений суд. Таким чином, межі допустимих коментарів не можуть поширюватися на заяви, які можуть зашкодити, навмисно чи ні, шансам особи на справедливий судовий розгляд (там само, § 51). Надання особливого захисту таємниці судового слідства у кримінальному провадженні є законним з огляду на те, що на карту поставлено як здійснення правосуддя, так і право осіб, які перебувають під слідством, на презумпцію невинуватості (там само, §§ 68 і 80). У конкретному контексті

необхідності захисту конфіденційності інформації одним з важливих міркувань є те, чи була інформація, про яку йдеться, (не)відомою громадськості. Якщо певна інформація вже стала загальновідомою, інтерес у збереженні її конфіденційності може більше не становити головної вимоги. Однак цей фактор не обов'язково знімає захист статті 8 Конвенції, особливо якщо зацікавлена особа не дала згоди на її розголошення (див. *N.Š. v. Croatia*, № 36908/13, § 100, від 10 вересня 2020 року, з подальшими посиланнями) (пункт 27 рішення).

Контекст, у якому робляться зауваження, також має значення, оскільки у випадку усних заяв, зроблених під час прямого ефіру, ведучий позбавлений можливості переформулювати, вдосконалити або відкликати їх до того, як вони будуть оприлюднені (*Lionarakis v. Greece*, № 1131/05, § 44, 5 липня 2007 року). Крім того, покарання журналіста за сприяння поширенню заяв іншої особи в інтерв'ю серйозно перешкоджатиме внеску преси в обговорення питань, що становлять суспільний інтерес, і не повинно передбачатися, якщо для цього немає особливо вагомих причин (*Jersild v. Denmark* від 23 вересня 1994 року, серія А, № 298, с. 23–24, § 35, і, в контексті цивільної відповідальності, *Erla Hlynisdóttir v. Iceland*, № 43380/10, § 71, 10 липня 2012 року) (пункт 28 рішення).

Не заперечується той факт, що 22 жовтня 2012 року заявник незаконно поширив показання свідка з кримінальної справи, яка перебувала на розгляді, і що розмови, оприлюднені 12 листопада 2012 року, були незаконно перехоплені. Це було прийнято національними судами і не заперечувалося заявником (див. пункти 14–16 та 23 цього рішення). Цей елемент, хоча і не є визначальним, відіграє певну роль у збалансуванні інтересів, яке здійснює ЄСПЛ. ЄСПЛ вважав, що національні суди правильно підкреслили його як частину балансу інтересів у справі заявника, оскільки він, як професійний журналіст, не міг добросовісно стверджувати, що не знав про незаконні засоби, за допомогою яких були отримані записи, або що розголошення показань свідка було порушенням відповідного законодавства (*Bédard, § 57, і Giesbert and Others v. France*, № 68974/11 and 2 others, § 86, 1 червня 2017 року) (пункт 30 рішення).

ЄСПЛ зазначав, як і національні суди, що у жовтневій програмі заявник не зробив жодних зусиль, щоб контекстуалізувати інформацію про звинувачення V. M. у більш широкій інформованій дискусії щодо розслідування справ про договірні матчі. Те саме стосується, як наголошували національні суди, листопадової програми, яку заявник підготував, знаючи заздалегідь не лише про конфлікт між двома чоловіками, але й про ключовий зміст внеску А. К., про що свідчив анонс перед трансляцією. Крім того, ЄСПЛ підкреслив, що заявник не стверджував, що намагався надати V. M. можливість відреагувати на висунуті проти нього звинувачення та що він дозволив А. К. продовжити

зачитування записів перехоплених розмов, не вдаючись до будь-яких спроб збалансувати негативні погляди, що містяться в них. З огляду на викладене ЄСПЛ не міг не дійти висновку, що заявник мав на меті сенсаційне висвітлення стверджуваної ролі V. M. у договірних матчах і заохочував глядачів дійти заздалегідь визначеного висновку щодо його вини (порівняйте *Bédat*, § 60, і протиставте *Erla Hlynisdóttir v. Iceland* (№ 2), № 54125/10, § 73, 21 жовтня 2014 року) (пункт 33 рішення).

Це правда, що кримінальне розслідування справ про договірні матчі було предметом суспільного інтересу, пов'язаним із проблемою, про яку громадськість мала б бути зацікавлена в тому, щоб її поінформували, і про яку широко повідомляли грецькі спортивні ЗМІ (*Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland* [GC], № 931/13, § 171, 27 червня 2017 року). Проте національні суди у своїх вмотивованих рішеннях постановили, що оскільки інформація, яка містилася в показаннях свідка та перехоплених розмовах, уже була відома громадськості, її розкриття не сприяло інформуванню громадськості. Тут слід проводити різницю між предметом кримінального розслідування справ про договірні матчі як питання суспільного інтересу та способом, у який заявник готував і проводив свої програми. Розкриття програм заявника не супроводжувалося подальшим обговоренням теми про справи щодо договірних матчів. Також, окрім того, що звинувачення у причетності V. M. до договірних матчів вже були оприлюднені понад рік тому, сам A. K. вказав, що він реагував на попередні зауваження V. M., і здавалося, що його поведінка є частиною конфлікту (на відміну від *Ottan v. France*, № 41841/12, § 63, 19 квітня 2018 року, і порівняйте з підходом у подібному контексті, але стосовно власних зауважень заявника, *Țuluș v. Румунії* (ухв.) [Комітет], № 23562/13, § 28, 17 грудня 2019 року, з подальшими посиланнями). Підсумовуючи, ЄСПЛ не вбачив підстав для заміни своєю точкою зору національних судів, які мали певну свободу розсуду в таких питаннях (див. *Bédat*, цит. в цій справі, §§ 65–67) (пункт 34 рішення).

ЄСПЛ зазначив, що показання свідків, зачитані заявником у жовтневій програмі, явно охоплювали таємницю кримінального розслідування. ЄСПЛ уже встановив, що зміст передач, про які йде мова, спонукав глядачів до певного висновку про вину V. M. у справах про договірні матчі. У той час, коли кримінальне розслідування ще тривало, це містило ризик вплинути на хід провадження. Таким чином, ЄСПЛ не вбачив підстав замінювати своєю точкою зору національних судів, коли, збалансовуючи право на свободу вираження поглядів і право на повагу до приватного життя та підтримання авторитету та неупередженості судової системи, вони надали значну вагу незаконності того, як матеріали, про які йде мова, були поширені та отримані (пункт 35 рішення).

ЄСПЛ підкреслив, що V. M., з огляду на свою посаду, був публічною особою, а тому межі прийнятної критики повинні бути ширшими, ніж у випадку

пересічної людини. Він також погодився з тим, що розкрита інформація не стосувалася його особистого життя, а скоріше його стверджуваної поведінки в якості голови футбольного клубу та впливового діяча грецького футболу (див., *mutatis mutandis*, Erla Hlynisdóttir, цит. вище, § 65). Однак, як пояснюють національні суди, дизайн програм і заяви, зроблені А. К. 12 листопада 2012 року, були здатні серйозно заплямувати репутацію V. М. і, таким чином, досягли такого рівня серйозності, щоб мати можливість завдати шкоди його праву на повагу до приватного життя (див. згадане вище рішення у справі *Bédat*, § 72). По суті вони зобразили V. М. як небезпечну особу, залучену до незаконних дій, і заздалегідь вирішили результати незавершеного розслідування. Немає жодних сумнівів, що після листа 12 листопада 2012 року заявник був про це повністю обізнаний. За таких обставин, беручи також до уваги спосіб, у який заявник планував і реалізовував свої програми, думка ЄСПЛ збігалася з оцінкою національних судів про те, що в цій справі було перевищено межі відповідальної журналістики (порівняйте *Sağdıç v. Turkey*, № 9142/16, §§ 40–41, 9 лютого 2021 року) (пункт 36 рішення).

У світлі вищезазначених міркувань ЄСПЛ визнав, що аргументи, наведені національними судами для обґрунтування пропорційності присудженого відшкодування, були доречними та достатніми за таких обставин (порівняйте з *Milosavljević v. Serbia* (no. 2), № 47274/19, §§ 69–70, 21 вересня 2021 року, і *Peruzzi v. Italy*, № 39294/09, §§ 64–65, 30 червня 2015 року) (пункт 37 рішення).

ЄСПЛ дійшов висновку, що причини, наведені національними судами для виправдання втручання у права заявника, були «відповідними та достатніми» і стосувалися ключових елементів справи. ЄСПЛ задоволений тим, що національні суди застосували стандарти, які відповідали принципам, закріпленим у статті 10 Конвенції, і ґрунтувалися на прийнятній оцінці відповідних фактів. Тому він не вбачив вагомих причин, які б вимагали від нього підмінити своєю думкою позицію національних судів та скасовувати здійснене ними балансування (див. згадані вище рішення у справах *Satakunnan Markkinapörssi Oy* та *Satamedia Oy*, § 198). Таким чином, втручання у здійснення заявником свого права на свободу вираження поглядів обґрунтовано вважалось «необхідним у демократичному суспільстві» у значенні пункту 2 статті 10 Конвенції, а органи влади Держави-відповідача діяли в межах своєї свободи розсуду при встановленні справедливого балансу між конкуруючими інтересами, що були поставлені на карту. Тому порушення статті 10 Конвенції не було.

Висновок

Відсутність порушення статті 10 Конвенції (свобода вираження поглядів).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 7 травня 2024 року та набуло статусу остаточного 7 серпня 2024 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.